

Justitieombudsmannen
Cecilia Renfors

Inspektion av Åklagarmyndigheten, åklagarkammaren i Helsingborg, den 21 april 2015

Deltagare från JO m.m.

På uppdrag av justitieombudsmannen Cecilia Renfors genomförde områdesansvariga föredraganden Maria Ulfsdotter Klang och föredraganden Peter Lidman samt sekreteraren Daniel Andersson en inspektion av Åklagarmyndigheten, åklagarkammaren i Helsingborg, den 21 april 2015.

Inspektionen genomfördes i åklagarkammarens lokaler på Södergatan 11 D i Helsingborg.

JO:s medarbetare togs emot av chefsåklagaren AA och chefsadministratören BB. De beskrev verksamheten vid åklagarkammaren och upplyste bl.a. om att det fanns 29 åklagare i tjänst, men att det i årsarbetskraft endast motsvarade cirka 20 tjänster.

Vid inspektionens avslutande informerades AA översiktligt om vad som hade kommit fram vid inspektionen och om ärendets fortsatta handläggning.

Aktgranskning

Vid inspektionen granskades cirka 100 beslut om att utfärda kontaktförbud, 25 beslut om att inte utfärda kontaktförbud och 10 beslut om att upphäva kontaktförbud. Granskningen var huvudsakligen inriktad på hur besluten hade motiverats. De ärenden där motiveringen för att utfärda kontaktförbud inte framgick tydligt av besluten granskades även i sak för att kontrollera grunderna för besluten.

Beslut om att utfärda kontaktförbud

Av 12 § lagen om kontaktförbud framgår att ett beslut om att utfärda kontaktförbud ska vara skriftligt och ange bl.a. de skäl som bestämt utgången.

Bsluten följde en standardmall på så sätt att samtliga beslut inleddes med referat av lagtexten i 1 § andra stycket lagen om kontaktförbud – det finns på grund av särskilda omständigheter risk att den mot vilken förbudet avses gälla (förbudspersonen) kommer att begå brott mot, förfölja eller på annat sätt allvarligt trakassera den som förbudet avses skydda (skyddspersonen).

Besluten avslutades också regelmässigt med en hänvisning till den proportionalitetsbedömning som ska göras enligt bestämmelsens tredje stycke – skälet för ett sådant förbud uppväger det intrång eller men i övrigt som förbudet innebär för förbudspersonen.

Vad som därutöver angavs som skäl för besluten varierade.

De beslut där skälen var tydligt angivna

I drygt 60 procent av de granskade besluten framgick tydligt av motiveringen på vilken grund som kontaktförbud hade utfärdats. Gemensamt för dessa beslut var att det inte endast angavs att utredningen gav stöd åt ansökan om kontaktförbud. Någon eller några konkreta omständigheter åberopades också.

I ett stort antal ärenden framkom av besluten att förbudspersonen tidigare dömts för brott mot skyddspersonen och att han eller hon åter var misstänkt för brott mot denne. Som exempel kan nämnas att det i ett par beslut angavs att förbudspersonen nyligen var dömd för brott mot skyddspersonens frihet och frid och att det nu pågick en ny förundersökning mot honom för liknande brott. Ett annat exempel var att förbudspersonen nyligen hade dömts för flera fall av olaga hot mot skyddspersonen och att det nu pågick en utredning om misshandel. I ett annat beslut angavs att förbudspersonen tidigare dömts för vålds- och hotbrott mot skyddspersonen och nu var misstänkt för att ha trakasserat henne via sms. Ytterligare ett exempel var att det angavs att förbudspersonen tidigare dömts för att ha misshandlat och hotat skyddspersonen och att han nu var misstänkt för att ha våldtagit henne.

I ett antal beslut framgick att förbudspersonen var åtalad för brott mot skyddspersonen och att det före huvudförhandling i målet hade kommit upp nya misstankar. Som exempel kan nämnas att det i ett beslut hade angetts att förbudspersonen redan var åtalad för misshandel av skyddspersonen och att det nu fanns nya misstankar om misshandel och övergrepp i rättsak. Ett annat beslut var motiverat med att förbudspersonen var åtalad för brott mot skyddspersonens frid och att det i en pågående utredning fanns nya misstankar om brott mot hennes frid.

En del beslut var huvudsakligen motiverade med en hänvisning till den brottslighet som utredningen avsåg. Som exempel kan nämnas att det i flera ärenden angavs att det pågick en förundersökning om grov kvinnofridskränkning och att den gav stöd för att det fanns en risk att förbudspersonen skulle komma att begå brott mot, förfölja eller på annat sätt allvarligt trakassera skyddspersonen. Det fanns också ett flertal beslut som var motiverade med att det pågick förundersökning om upprepade fridsbrott eller grov fridskränkning. I ett par beslut hade angetts att förbudspersonen var häktad eller åtalad för den aktuella brottsligheten.

Även i de ärenden som inte avsåg grov kvinnofridskränkning eller fridskränkning framgick att det var fråga om upprepad brottslighet, t.ex. flera fall av olaga hot,

ofredande eller våldsbrott. Som exempel kan nämnas att det hade angetts att det pågick en förundersökning om upprepade fall av misshandel mot skyddspersonen. I ett beslut angavs att utredningen avsåg allvarlig och omfattande brottslighet och att det kommit fram att förbudspersonen fortlöpande kontrollerade var skyddspersonen befann sig och vad hon gjorde. Ett annat beslut var motiverat med att det fanns misstankar om att förbudspersonen hade varit både våldsam och hotfull mot skyddspersonen vid upprepade tillfällen. I ett liknade fall framgick att förbudspersonen var misstänkt för flera fall av våldsbrott i närtid. I ett annat beslut angavs att förbudspersonen var misstänkt för att under en längre tid ha ofredat skyddspersonen. Ytterligare exempel var att förbudspersonen var misstänkt för upprepat sexuellt tvång mot skyddspersonen.

Ett antal beslut var huvudsakligen motiverade med att förbudspersonen vid upprepade tillfällen hade tagit kontakt med skyddspersonen trots att han eller hon avböjt alla kontakter. I några beslut framgick att förbudspersonen även varit hotfull i sina kontakter. Som exempel kan nämnas att förbudspersonen upprepade gånger under kort tid hade sökt kontakt med, och uttryckt hot mot, skyddspersonen. I ett par beslut angavs att den pågående utredningen avsåg misstankar om en stor mängd upprepade kontakter via sms och telefonsamtal mot skyddspersonens vilja. Det fanns även exempel på att förbudspersonen sökt upp skyddspersonen i hans eller hennes hem och varit hotfull och i ett par fall även gjort sig skyldig till skadegörelse. I ett annat beslut hade angetts att förbudspersonen utsatt skyddspersonen för våld och även sökt upp henne i hemmet vid flera tillfällen, trots att det inte var välkommet.

I ett antal beslut var motiveringen bl.a. knuten till hur tidigare kontaktförbud hade efterlevts. Ett exempel var att det hade angetts att det pågick en förundersökning om upprepade våldsbrott och överträdelse av tidigare meddelat kontaktförbud. I ett annat beslut framgick att förbudspersonen var åtalad för att vid 18 tillfällen under en kort period brutit mot ett tidigare utfärdat kontaktförbud. Ytterligare exempel var ett par beslut om förlängning av kontaktförbud som var motiverade med att förbudspersonen tagit kontakt med skyddspersonen trots de rådande kontaktförbuden. I ett annat ärende hade angetts att förbudspersonen trots att det fanns ett kontaktförbud hade sökt upp skyddspersonen både fysiskt och via telefon och att det därför fanns skäl för förlängning. Ett beslut var motiverat med att förbudspersonen var misstänkt för brott mot skyddspersonen som var begånget omedelbart efter att det föregående kontaktförbudet hade löpt ut.

I ett beslut angavs att förbudspersonen hade dömts för överträdelse av ett utvidgat kontaktförbud. Därefter hade han delgetts ett förtydligande till det utvidgade kontaktförbudet, men han hade ändå vid ett flertal tillfällen uppehållit sig i nära anslutning till skyddspersonens bostad och inom skyddsområdet. Åklagaren ansåg därför att det var uppenbart att han inte kunde eller ville hålla sig till kontaktförbudet och beslutade därför om ett särskilt utvidgat kontaktförbud (2 § lagen om kontaktförbud).

I några beslut hade föräldrar fått kontaktförbud gentemot sina minderåriga barn. Som exempel kan nämnas att en kvinna hade fått kontaktförbud gentemot sina barn, som var omhändertagna enligt lagen om vård av unga, på grund av att hon inte följde de regler om umgänge som sociala myndigheter hade fastställt. I ett annat ärende hade en kvinna fått kontaktförbud mot sin son med motiveringen att hon var misstänkt för grov egenmäktighet med barn genom att hon hade fört sonen utomlands under en längre period. Kontaktförbudet avsåg även förbud att kontakta sonens pappa eftersom det ansågs finnas en risk att hon skulle förfölja och trakassera honom för att på nytt föra barnet utomlands.

I huvuddelen av de ärenden där det hade utfärdats kontaktförbud avseende gemensam bostad framgick skälen för kontaktförbuden i sig tydligt. Däremot var besluten att förbuden skulle avse den gemensamma bostaden inte motiverade på annat sätt än genom en hänvisning till den prövning som ska göras enligt lagtexten – skälen för ett sådant förbud väger väsentligt tyngre än det intrång eller men i övrigt som förbudet innebär för förbudspersonen och skyddspersonen har förbundit sig att medverka till att förbudspersonen i rimlig utsträckning får tillgång till sina personliga tillhörigheter (1 a § lagen om kontaktförbud). Besluten innehöll även en upplysning om att de inte hindrar förbudspersonen att genom tredje man få tillgång till sina personliga tillhörigheter.

De beslut där skälen inte framgick tydligt

I drygt 30 procent av besluten framgick det inte tydligt av motiveringen på vilken grund kontaktförbud hade utfärdats.

I ett stort antal av dessa beslut angavs endast att pågående utredning gav stöd åt ansökan eller att uppgifterna i utredningen motiverade ett kontaktförbud. I några beslut hade det även angetts att det av utredningen framgick att det fanns en klar och konkret risk för att förbudspersonen kunde komma att begå brott mot, förfölja eller på annat sätt trakassera skyddspersonen. Det framgick inte närmare vilka omständigheter som åklagaren grundade sin bedömning av risken på.

En vanligt förekommande motivering var att förbudspersonen var misstänkt för brott mot förbudspersonen. Motiveringarna var dock inte sådana att de närmare skälen för kontaktförbudet hade angetts, dvs. det framgick inte om det var fråga om upprepad brottslighet eller om det rörde sig om grov kvinnofridskränkning eller fridskränkning, som redan genom rubriceringen anger att det är fråga om upprepad brottslighet i nära relationer. I ett antal fall framgick dock att det rörde sig om våldsbrott. Som exempel kan nämnas att det i ett beslut framgick att åtal hade väckts för grov misshandel. I ett beslut angavs att utredningen avsåg ett mycket allvarligt brott och att skyddspersonens personliga omständigheter visade att hon var i behov av skydd.

Några beslut var motiverade med att förbudspersonen tidigare hade dömts för brott mot närstående, och i ett par fall framgick att det var mot skyddspersonen. Det framgick dock inte närmare vad den pågående utredningen avsåg.

Granskning i sak för att kontrollera grunderna för besluten

Vid en granskning av handlingarna i de ärenden där skälen inte framgick tydligt av besluten framkom att det i samtliga ärenden framstod som sakligt motiverat att utfärda kontaktförbud.

Beslut att inte bevilja kontaktförbud

Av i princip samtliga beslut att inte bevilja kontaktförbud framgick anledningen till det. En vanligt förekommande motivering var att förbudspersonen inte hade begått något brott mot skyddspersonen. Som exempel kan nämnas att det angetts att det inte fanns anledning att anta att brott som hörde under allmänt åtal hade begåtts och att det inte heller fanns några andra omständigheter som motiverade kontaktförbud. Ett annat exempel var att det inte fanns någon pågående utredning om brott eller att förbudspersonen inte varit misstänkt för brott mot skyddspersonen.

Ett antal beslut var motiverade med att förbudspersonen inte tidigare hade dömts för brott mot närstående och att den pågående utredningen inte gav tillräckligt stöd åt ansökan om kontaktförbud. I ett beslut hade det angetts att de anmälda händelserna inte var av sådan karaktär eller omfattning att de mot bakgrund av samtliga omständigheter kunde läggas till grund för ett beslut om kontaktförbud. Andra liknande exempel var att de anmälda ofredandena inte gav tillräckligt stöd för ansökan eller att utredningen endast avsåg enstaka olaga hot i samband med en separation.

I ett beslut hade angetts att det inte fanns stöd för att förbudspersonen hade tagit kontakt med skyddspersonen mot dennes vilja. I ett annat beslut hade angetts att även om det var uppenbart att skyddspersonen inte önskade bli kontaktad av förbudspersonen gav de omständigheter som hade kommit fram inte tillräckligt stöd för att utfärda kontaktförbud.

Upphävda kontaktförbud

Av samtliga beslut framgick anledningen till att kontaktförbudet hade upphävts. I huvuddelen av ärendena hade angetts att skyddspersonen inte längre begärde kontaktförbud eller att han eller hon på eget initiativ hade tagit kontakt med förbudspersonen. I ett par fall angavs att brottsutredningen mot förbudspersonen hade lagts ned och att övriga omständigheter inte var sådana att de motiverade kontaktförbud.

Vid protokollet 2015-05-18

Maria Ulfsson Klang

Jag har tagit del av protokollet.

Det som kommit fram föranleder inte någon ytterligare åtgärd eller något särskilt uttalande från min sida såvitt avser åklagarkammaren i Helsingborg. Jag avser dock att ta ett initiativ mot Åklagarmyndigheten om det som kommit fram vid denna och tidigare genomförda inspektioner angående motivering av beslut om kontaktförbud (se dnr 2771-2015).

Cecilia Renfors